

Kristien Hemmerechts

Gitte

DE GEUS

In de studeerkamer van mijn vader hing een schilderij dat de uitdrijving uit het paradijs voorstelde. Je moest heel goed kijken om Adam en Eva tussen het weelderige groen te ontdekken. Twee nietige figuurtjes waren het, die met hun handen hun schamele naaktheid probeerden te bedekken. Terwijl het leven in het dierenrijk onbekommerd zijn gangetje ging, maakten zij zich blozend uit de voeten. Eva's lange blonde haren wapperden als een vaandel achter haar aan. Ze liep bijna dubbel gebogen alsof ze steken had in haar zij. Misschien had ze te veel van de chocolade gesnoept die in het paradijs uit de fontein spoot.

Het was een anoniem doek, uitgevoerd in olieverf. De kunstenaar had zijn voorliefde voor felle kleuren botgevierd: de leeuw was okergeel, de vruchten karmozijnrood, de plas waaraan de olifant zich laafde helblauw. Adam en Eva waren roze als marsepeinen varkentjes. Boven de lusthof zweefde een gouden hand. Die was van God en symboliseerde zijn toorn. Hoe dicht het woud ook was, Adam en Eva konden zich er niet verschanssen. God zag alles.

De uitdrijving uit het paradijs was hun verdiende straf.

Adam en Eva hadden die alleen aan zichzelf te wijten.

Zij en niemand anders waren verantwoordelijk voor hun val.

Ook mijn broers en ik zouden op een dag uit het paradijs worden geschopt. Het hoorde zo, zeiden mijn ouders. Kinderen moesten hun vleugels uitslaan, ook als

ze die niet hadden. Ze moesten het ouderlijk huis verlaten om een eigen nest te bouwen, waarin nieuw leven moest worden geboren. Zo was het altijd gegaan en zou het altijd gaan tot in de eeuwen der eeuwen.

Als psychotherapeute was mama geneigd de bittere pil te vergulden. Ze stelde ons een aanlokkelijke toekomst in het vooruitzicht. Het ene paradijs zou worden ingeruild voor een ander, dat het eerste best weleens kon overtreffen. Mijn vader hield zich aan de theologische feiten. Die had hij vier jaar lang aan de universiteit bestudeerd. Ook daarna had hij zijn studie van de Bijbel gewetensvol verdergezet.

De feiten hingen in zijn kamer naast de middeleeuwse kaart van ons bos. We waren gewaarschuwd.

Stiekem was ik altijd opgelucht wanneer na dagen van stralende zon de wolken dreigend laag boven de kruinen hingen en we binnen bleven om televisie te kijken of te chatten op mama's oude pc. We hadden hem gekregen op voorwaarde dat we er geen ruzie over maakten én dat we ermee in de garage bleven, waar nooit een auto of fietsen werden gestald. Mijn broers en ik hadden er het rijk voor ons alleen. Er hing een basketbalring aan de muur, waarin Woud uren aan één stuk ballen mikte. Meer dan de helft werd door het lage plafond teruggekaatst, maar dat deerde hem niet. Tot in de nok van het huis kon je de doffe dreunen horen. Verder stonden er een printer, een boekenkast met alleen maar strips, de pingpongtafel die we van oom Sam hadden gekregen, een krat die we 'het tabernakel' noemden en waarin we papa's misspullen bewaarden, de kerkstoelen die hij voor ons bij een brocante had gekocht, en de sofa die Onno en Woud uit de container achter de Spar had-

den gered. Hij was er verticaal in gedumpt zodat twee kromme pootjes er wanhopig uitstaken. Woud was in de container geklommen en had de sofa over de rand getild. Onno had hem opgevangen. Daarna hadden ze er hun skateboards onder gebonden en hem met een touw de heuvel op gesleept. Op een van de leuningën zat een wijnvlek. Verder was het een prima sofa, die in onze woonkamer niet zou misstaan als je de vlek met een doek camoufleerde. Het moest goedkope wijn zijn geweest, want de witte stof had een purperen tint gekregen. Misschien was het inkt.

Als boven ons huis een storm losbrak en we de stekkers uit het stopcontact moesten trekken, schoven we de sofa tegen de muur en zetten de pingpongtafel dwars voor de garagepoort als barricade tegen de wind. Dat was het moment waarop het tabernakel openging om zijn schatten prijs te geven. Onno nam de rol van koster op zich. Hij spreidde de versleten altaardwaal op de tafel uit en streek de rafelende kanten boord glad. Voorzichtig pakte hij het bronzen kruisbeeld en zette het samen met de kandelaars op het altaar. Hij sloeg papa's missaal op een willekeurige bladzijde open en legde het tussen de kandelaars. Terwijl hij in de keuken brood en druivensap ging halen, zette ik de kerkstoelen klaar. Woud concentreerde zich. Hij wachtte. Hij keek toe. Wanneer donderslag na donderslag begon te vallen alsof een forse klepel in een massief bronzen klok tekeering, trok hij papa's verschoten albe over zijn kleren aan en knielde voor het altaar neer. Met gebogen hoofd knielden Onno en ik op de stoelen. De donder verstomde en we sloegen een kruis. Woud draaide zich om. Onno en ik gingen staan. 'Beminde gelovigen, welkom in het Huis van de Heer!' Regen roffelde op

de poort, een vers salvo donderslagen barstte los, bliksem knetterde boven onze hoofden. Maar wij waren niet bang. Wij hadden Woud, wij hadden God, wij hadden de oude gebeden. Als de elektriciteit uitviel, glipte Onno van zijn plaats en ontstak de kaarsen in de kandelaars. De wind, die langs kieren naar binnen waaide, liet de vlammen dansen. Woud hief zijn armen hoog. 'Heilig, heilig, heilig, de Heer, de God der hemelse machten!' Zijn stem ging verloren in het geweld van de elementen, maar wij gaven ons niet gewonnen. 'Vol zijn hemel en aarde van uw heerlijkheid. Hosanna in den hoge.' Zolang de regen het huis ranselde en de wind eraan rukte, bleef Woud declameren. Hij liet zich het Nieuwe Testament aanreiken, las de passage voor over de storm op het meer van Galilea, daarna die over de vermenigvuldiging van broden en vis, en indien nodig ook nog de wonderbaarlijke opstanding van Lazarus uit de dood. Als de storm bulderend naar haar hoogtepunt klom en de donder onze trommelvliezen geselde, vulde Onno de kelk met sap. Woud hief hem ten hemel en vroeg Gods zegen. Het brood werd gebroken en aan de Hemelse Vader geofferd. 'Want van U is het koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid.' Nooit werd ons huis door de bliksem getroffen; niet één pan werd van het dak geblazen. Ik kende geen angst.

Papa's kelk was niet van goud, al hadden wij dat lang geloofd, en ook de monstrans, de pateen en het kelkelpeltje waren niet uit een edel metaal vervaardigd of met edelstenen versierd. Als papa ooit echt tot priester was gewijd, zou hij van zijn dooppeters een draagbaar tabernakel hebben gekregen en een zilveren kelk, maar zover was het nooit gekomen.

En of hij daar spijt van had?

‘Maar nee, zotje!’

Gij zijt Petrus, de rots waarop ik mijn kerk zal bouwen.

Papa en mama waren de schouders waarop wij stonden, zoals zij door hun ouders waren gedragen. Om sommige dingen klaar te spelen, had je meer dan één generatie nodig.

Toen tante Chris met haar dochters bij ons logeerde, zwegen we als vermoord over de missen die we opdroegen om stormweer te bezweren. Onze nichtjes woonden in drukke hoofdsteden en zaten op internationale scholen. Hun papa was diplomaat. Ze maakten plannen om in Rome, Parijs of New York te gaan studeren. Al-lebei spraken vloeiend Engels, Frans én Italiaans.

‘Is dat een echt bos?’ had Vanessa poeslief gevraagd terwijl ze bij het raam haar lange rode haren borstelde.

‘Wonen er kabouter-tjes?’ Aurora had met een soepel gebaar haar rechterbeen in haar ranke nek gelegd.

En toen had Woud eruit geflapt dat hij boswachter wilde worden, zoals de opa van mama. Ze hadden het uitgeproest. Daarna noemden ze hem Bos.

Op de middeleeuwse kaart in papa’s studeerkamer was ons bos al een echt bos met een Latijnse naam: *Silva In Colle*, het bos op de heuvel. ‘*Hic sunt arbores et animalia*’, stond er. Voor wie niet kon lezen had de cartograaf drie beuken, een wolf, een hert, een haas en een vos getekend. De oren van de haas waren langer dan zijn lijf, en de staart van de vos slingerde zich als een lasso naar het gewei van het hert. Anders dan de schilder van *De Uitdrijving Uit Het Paradijs* had de cartograaf voor uniforme kleuren geopteerd. De boomstammen en de dieren zagen allemaal hetzelfde fletse beige en voor het

lover was een mat flesgroen gebruikt. Alleen voor de staart van de vos had hij zich laten verleiden door een wat vuriger rood, waardoor de staart een lange tong leek die uit zijn achterste hing.

Het hoogste punt was aangeduid met een kruis, wat kon betekenen, zei papa, dat er ooit een kruis boven op de heuvel had gestaan, net zoals er wolven en herten moesten hebben geleefd. Maar geen beren of everzwijnen, want anders had de cartograaf die vast getekend. En misschien woonde er een excentrieke heremiet in een hut of een kuil, die zich in dierenhuiden hulde.

De kaart zat achter glas en op het glas had papa een rood rond stickertje geplakt. Daar stond nu ons huis.

Soms gingen we met zijn vijven liggen op de grens waar het bos onze tuin werd. Hic est hortus. 'Lig je goed?' vroeg de één. 'Er loopt een mier over mijn adamsappel', zei de ander. 'Ik had een trui moeten aantrekken', zei een derde. 'Ik zie een spin', zei ik. Ze hing een meter boven mijn gezicht aan een onzichtbare draad waarlangs ze zich liet zakken terwijl ze hem spon. Zelfs papa kon me niet uitleggen hoe spinnen dat klaarspeelden.

Wij waren niet bang van spinnen. We noemden ze de architecten van het bos en bewonderden hun ingenieuze bouwwerken. Als je er vroeg bij was, kon je dauwdruppels zien parelen op het rag. Nooit vernielden we met opzet een web, tenzij een overijverige spin zich in ons huis aan het weven had gezet.

Als iedereen zijn mond hield over boomstammen die pookten in onze rug, over kietelende grassprietjes of een hinderlijk volle blaas, hoorden we het ruisen van de wind, het knisperen van twijgjes, het gekwetter van vogels, het ritselen van blaadjes. Hoe langer we zwegen, hoe meer gedruis. Het bos rukte op. Als we niet uitke-

ken at het onze tuin op. ‘Dat is normaal,’ zei papa, ‘want ooit was de tuin van het bos.’

‘En het huis?’

‘Ook.’

Dat was het moment waarop iemand zei: ‘We zouden hier een tent moeten zetten.’ Het woord volstond om ons voor te stellen hoe we hier onder zeil de nacht zouden doorbrengen. Maar voorlopig kwam het er niet van.

In de aarde lagen de verhalen begraven van al wie ons was voorgegaan. Langzaam stegen ze op. Ze drongen onze bloedbanen binnen. Stemmen scholden, slijmden, verleidden, vleiden, fleemden, brulden, sisten. En of wij ons konden voorstellen hoe hard het leven in deze streek was geweest? Wij, die nooit honger of ontbering hadden gekend?

‘Wat gebeurt er als we blijven liggen?’ vroeg ik.

Waarop papa zei: ‘Kom, we staan maar eens op.’

Voor de oude mensen in de scheefgezakte huizen bij de kerk was ik Gitte van de boswachter. En mijn broers noemden ze Woud en Onno van de boswachter. Zijn ingelijste foto lag in de onderste lade van de keukenkast tussen tafelkleden en servetten die te versleten waren om nog te worden gebruikt of te besmeurd met vieze vlekken, maar we bewaarden ze voor als we een vod nodig hadden. Of een prop. Lionel Ghysse. Een rijzige man met een forse snor in een groen uniform versierd met speldjes en medailles, én met het beruchte geweer op zijn schouder waarmee hij hagel in de billen van stropers joeg. Op een nacht was zijn hoofd met een knuppel ingeslagen, waarna hij voor dood was achtergelaten in een plas donker bloed.

‘Dat moest er ooit van komen’, zei mama, die vond

dat wij van alles de waarheid moesten kennen. ‘Die mensen hadden niets. Waarvan moesten ze leven? Van de dauw?’

Drie sukkelaars zijn voor de moord in de gevangenis gevlogen, maar niemand geloofde in hun schuld. De echte moordenaars zaten in Frankrijk, maar begin daar maar eens te zoeken.

‘Zeker toen!’ zei mama, alsof Frankrijk in die tijd groter was en België kleiner. Of de politie slomer en minder bedreven in het speuren.

Mama’s opa, de norske boswachter, decreteerde: ‘Mensen hebben niets te zoeken in een bos.’ Hij had er een huisje, maar daar mochten zijn vrouw en kind nooit komen. Hic sunt animalia et arbores. Et Lionel, de boswachter. Maar boontje kwam om zijn loontje. Zonder medelijden werd hij afgeslacht door de onderdrukte dompelaars die naar gerechtigheid snakten. En naar een volle maag.

‘Woede vindt altijd een uitweg’, orakelde mama. ‘De mensen mochten van hem zelfs geen champignons komen plukken!’

Mijn moeder stond resoluut aan de kant van het volk, dat in opstand was gekomen tegen de tiran. Maar nu woonde ze verheven boven dat volk op de plek waar jaren geleden boswachter Lionel een schamele blokhut had gebouwd.

‘Wij wilden ver van het geroddel wonen’, zei ze en ze bedoelde: ik wilde ver van het geroddel wonen. Haar privacy was haar heilig. Geen prijs was haar te hoog om die te beschermen. En ook wij hadden er recht op, zei ze. Nooit kwam ze zonder kloppen onze kamer binnen.

De geruchten rezen op uit de grond. Ze nestelden zich in ons bloed.

Het was niet moeilijk ons te vinden. Bij de Spar, waar Josiane en Mon met nimmer tanende toewijding hun slinkende klandizie bedienden, keerde je je met je rug naar de kerk. Je keek over je linkerschouder naar het huis waar mama als kind had gewoond. Na de dood van haar ouders was het aan een tapijtfabrikant verkocht, die het helemaal had laten verbouwen om er zijn buitenverblijf van te maken. Meestal stond het leeg. Mama had daar hartzeer van.

Misschien kocht je nog gauw een reep chocolade in de Spar en dan liep je het dorp uit. Je stak de beek over, waarin het water wit bruiste alsof het zich zo snel mogelijk uit de voeten wilde maken. Je bleef even staan om de dansende kuifjes te bewonderen. Aan de voet van onze 'berg' brak je een stukje chocola af en stopte het in je mond. Je brak een tweede stukje af en ook dat stopte je in je mond. Je haalde diep adem en begon aan de klim. Kort na elkaar passeerde je vijf villa's, die gebouwd waren lang nadat de laatste stroper, rover, boswachter en smokkelaar uit de streek waren verdwenen. In de tweede woonde mollige Elien, die op dezelfde dag én in hetzelfde ziekenhuis was geboren als Woud en aan iedereen vertelde dat ze met hem zou trouwen. 'Ik weet het gewoon', zei ze met een serene glimlach. Als ze bij ons langskwam verdween Woud geruisloos naar het bos en zaten Onno en ik met haar opgescheept. 'Doe maar alsof ik er niet ben', zei ze rustig. 'Ik weet dat ik niet welkom ben.' – 'Waarom kom je dan?' vroeg logische Onno. 'Ze komt voor Woud', zei ik. 'Maar hij is er niet!' riep Onno. Als enige was papa blij haar te zien. Hij noemde haar 'vriend'. 'Wel, vriend, welk goed nieuws breng je ons?' Alsof ze een bode was uit een verre stad.

De weg slingerde verder, de takken van de beuken

links en recht reikten hunkerend naar elkaar, hun wortels braken door het wegdek. Bij elke verkiezing werd beloofd dat het zou worden hersteld, maar mama en papa hadden het liever zo. Hoe slechter de weg, hoe minder verkeer ons stoorde. Voorbij de vierde bocht kwam een grijze gevel met discrete ramen in het zicht. Die was van ons. Als je de tuin in liep en je omdraaide, kon je naar binnen kijken en de portretten zien hangen die tante Chris met haar Leica had gemaakt toen ze bij ons logeerde. Onno keek een beetje scheel, maar dat kwam omdat hij pas zijn bril had, en mijn haar was strak naar achteren gekamd, wat me helemaal niet stond. Woud zag eruit als een jonge faun. Tien, elf en twaalf waren we toen, al leek Onno hooguit acht en had Woud al het begin van een adamsappel. Zijn blonde krullen raakten zijn naakte schouders en het koortsblaasje op zijn onderlip maakte zijn mond sensueel.

Wij hadden niets te verbergen. Je mocht ons zien zitten aan de tafel die papa zelf had gemaakt. Hij stond met een houten pollepel klaar om de dampende soep in aardewerken kommen te scheppen. Pompoensoep van pompoenen uit de tuin. Meer dan ooit zag hij er als een priester uit die het brood zou breken en met zijn leerlingen delen.

‘Voorzichtig’, zei mama, die bang was dat hij zou morsen.

Woud sloeg ongedurig met zijn lepel op de tafel. Hij had honger.

‘Rustig’, zei mama en ze legde haar hand over zijn hand.